

Tíz éves „A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért” Közalapítvány

Beszélgetés Molnár Márton igazgatóval

– Mikor is alakult a Közalapítvány?

– Egészen pontosan 1995. október 11-én. Huszonhat alapító taggal alakult meg. A tagokat a tizenhárom nemzeti és etnikai kisebbség országos önkormányzatai vagy országos szervezetei delegálták. Az akkori országgyűlésben frakcióval rendelkező pártok és a minisztériumok is küldtek képviselőket. A Közalapítvány elnöke a kisebbségi hivatal mindenkori elnöke lett, azaz előbb Wolfart János, majd Orsós Éva, Doncsev Tosó, Báthory János, jelenleg pedig Heizer Antal tölti be ezt a tiszteletet. Most a Kuratórium csupán huszonnégy főből áll – a cigány kurátorunk ugyanis lemondott –, de ha életbe lép a módosított Kisebbségi Törvény, akkor mindössze húsztagú lesz a testület. A megfogalmazott és meghirdetett cél: a hazai kisebbségek kultúrájának támogatása, fejlesztése, az identitás megőrzése, a hitélet, a színház, a gyermek- és ifjúsági programok, az anyanyelvű média, a kutatások, a tudományos élet és a kiadványok megjelentetésének támogatása volt és maradt is a mai napig. Sajnos a hozzárendelt forrás sem változott, sőt reálértékben jelentősen csökkent. Induláskor a költségvetés a feladatok mellé, illetve a célok eléréséhez 470 millió forint pénzvagyont biztosított. 2005-ben – tehát tíz évvel később – ez az összeg 491 millió forint. A költségvetés

tervezetében 2006-ban két százalékos növekedést tervez a pénzügyi kormányzat, így vagyunk elérheti az 500 milliós értéket.

– Gondolom, igazgató úr önmagának is készített mérleget az elmúlt évekről: mi is történt, mi változott valójában?

– 1996 márciusa óta vagyok a Közalapítvány igazgatója, s valóban végiggondoltam több mindent. Akár akarom, akár nem, a munkám is erre kényszerít. Nem szeretném sok számmal terhelni a folyóirat olvasóit, de például eddig száznál több kuratóriumi ülést készítettem elő, ültem végig, majd gondoskodtunk a döntések végrehajtásáról is. Ezek több tízezres számot jelentenek, s mintegy négy és fél milliárd forint elosztásáról, felhasználásáról szóltak. Beszédes számok ezek, mögöttük sok munka, a kurátorok és munkatársaim felelős tevékenysége áll. Magam is érzelmi elkötelezettje lettem a hazai kisebbségek kultúrája támogatásának. Számtalan rendezvényen veszek részt, amelyek megerősítenek abban, hogy a pályázók meghatározó többsége jól használta fel a kapott támogatást. Lenyűgöző az a sokszínűség, amely az ország kultúráját gazdagítja! Ugyanakkor kérdések is ágaskodnak az emberben: ne legyen nyelvvesztés, asszimiláció, mindenki ezt akarja, a folyamat mégis szinte megállíthatatlan. Miért? Hasznos-e, ha valaki „ősei nyelvét tudja, beszél”, ahogy mondani szokták? Hogyan néz ki ez egy örmény, egy görög esetében? Valamilyen szempontból fontos és hasznos is, de igazán hasznos azt gondolom az a nyelv, amellyel egy egyesített Európában vagy a világban boldogulni, tehát dolgozni, tovább tanulni lehet. Azt hiszem, hogy igazán a családban kéne „beoltani”, „megfertőzni” a gyerekeket az anyanyelvvél, különben valójában csak idegen nyelvként tanulható számukra. Régen természetes volt, hogy az együtt élő népcsoportok még egymás nyelvét is megtanulták, azaz a nyelv a mindennapi élet része volt. Ma folklór- és ünnepi alkalmakkor használják, ápolják... és persze az oktatásban. Fontosnak tartom, hogy a Közalapítvány hozzájárult és járul az anyanyelv megmaradásához, az identitás megőrzéséhez, de ugyanakkor jelen van új értékek születésénél is, támogatja a színházakat, a kiadványokat, az újságokat, a költők és írók műveinek megjelentetését.

– A támogatás évről-évre csökkent. Milyen szempontok alapján tudtak-tudnak döntést hozni arról, hogy mely pályázatok méltók a támogatásra?

– Le kell szögezmem, hogy az igény mindig is meghaladta a felosztható keretösszeget. Az elbírálásnál a program minősége, tartalma volt az irányadó. Ma

mindinkább az igazságosabb elosztás a cél. Közpénzről van szó, szeretném leszögezni. Gyakran állunk olyan dilemma előtt, hogy sok programot támogatunk, viszonylag kisebb összeggel, vagy kevés programot nagyobb összegekkel. Az a tapasztalatunk, hogy egyre inkább növekszik az önrész aránya – szponzorokat találnak, más pályázatokon is részt vesznek a pályázók, nő az önkéntesek munkája – és így meg tudják valósítani a programokat akkor is, ha mi csak a kért összeg egy részét tudjuk biztosítani. A pályázók zöme ma is a kisebbségi önkormányzatokból kerül ki. Megjelentek a civil szervezetek, egyesületek is, de igen ingatag gazdasági-társadalmi bázison állnak. Elbírálási szándékaink egyértelműen a tartalmas, magas színvonalú, több évre szóló, innovatív projektek irányába mennek el, de ezt behatárolja az a tény, hogy mi mindig csak a költségvetés elfogadásakor tudjuk meg, hogy az adott évben mennyi pénzzel gazdálkodhatunk. Maradnak tehát a viszonylag rövid lefutású, pár hónapos, fél éves programok.

2003-ban például még 663 millió forintot oszthattunk szét a pályázatok között, 2004-re viszont ez az összeg egyszeriben 391 millióra csökkent! Ez nagyon nagy változás volt, nem is tudtuk kiírni bizonyos pályázatokat. Az anyanyelvű kulturális rendezvények, a gyermek és ifjúsági, valamint a hitéleti táborok támogatásai maradtak, sokat vesztett azonban a média. Azóta tapasztalok a pályázóknál is egyfajta igénytelenséget, fásultságot, mondván, úgysem kapok semmit... A jó pályázatból pedig nem lehet kispórolni a munkát. Annak kidolgozottnak, tartalmasnak kell lennie, akkor kap támogatást. Be kell mutatnia, hogy a program szakszerű, működőképes, hiteles. Be kell mutatnia a célközösséget, az elérendő célt is. Azt, hogy miként fog hatni a tervezett projekt a közösségre, miképpen jelenik majd meg az anyanyelv a programban.

– A Közalapítvány támogatása tette lehetővé az Országos Színházi Találkozó megrendezését. Lesz az idén is?

– Reményeink szerint igen. A színház komplex dolog: anyanyelv, drámairodalom, játék, széles közönségeket érint, ezért szeretnénk megőrizni a rendezvényt több évre, folyamatosan. Most decemberben kerülhet rá a sor, ha semmi nem jön közbe. Ez lenne a harmadik Színházi Találkozó.

– Milyen tapasztalatokat gyűjtöttek össze az elmúlt években?

– Jókat is és rosszakat is. Elismerem, a pályázat keverses műfaj, verseny a támogatásért. Sokan ügyesen, mások kevésbé eredményesen írják le a szándékaikat. Sajnos olyanok is vannak, akik visszaélnak a támogatással, és többszöri felszólításra sem számolnak el. Ilyenkor nem marad más lehetőségünk, bírósághoz fordulunk. Ez év júniusában néztem utána: ötvenöt peres ügyünk van folyamatban! Egyet kell végre tudomásul venni mindenkinek, a mi támogatásaink programokat, projektek megvalósulását szolgálják, nem a működésre ítéljük meg! Meghatároztunk a pályázatok esetében egy felső összeghatárt is. Nem szabad hamis illúziókat kelteni, a határ nem a csillagos ég. A lehetőségeknek a realitás szab keretet.

– Végezetül, kérem, beszéljünk a hetilapokról, a folyóiratokról is!

– Természetesen, annál is szívesebben, mert a Közalapítvány munkája is egyre inkább a lap támogatások irányába toldott el. Le kell szögezmem, hogy a kért összegekhez képest ezen a területen is kevés a rendelkezésre álló pénz. A bekerülési költségek 50-70 százalékát tudjuk biztosítani. Mégis, ha összehasonlítást végzünk: a lapok támogatása mintegy huszonöt, a rendezvényeké közel negyven százalékkal csökkent! A lap támogatásoknál előtérbe kerültek bizonyos mérhető vagy kiszámítható szempontok. Az előfizetők száma, az eladott példányok száma, a remittenda és így tovább. Tisztában vagyunk azzal, hogy egy kisebbségi, anyanyelven megjelenő lap nem tud a piacon nyereséges lenni. Mégis nevétséges eladási vagy előfizetői áron kerülnek forgalomba. Mennyire fontosak ezek a hetilapok a nemzetiségek életében? – kérdezem, ha valaki azt mondja (és találkoztam ilyennel), hogy ha tíz forinttal emelnék a lap árát, nem fizetné elő. Ezen el kell gondolkodni! Szempont lett az is, hogy a lap megjelenik-e az Interneten, tehát elérhető-e egy új olvasói réteg számára. Mindezzel megpróbáljuk új alapokra helyezni a lap támogatást. Csak az anyanyelvű lapokat vagy anyanyelvi részt támogatjuk. Megnézzük, mennyi a bevétel és az új szempontrendszer szerint végzünk számításokat, amelyek a támogatást is befolyásolják majd.

Összegezve az elmúlt tíz év tapasztalatait és munkáját, azt kell mondanom, hogy a támogatás nem normatív, bizonytalan, rövid távú kötelezettségvállalást tesz csupán lehetővé, így ellene hat azoknak a hosszú távú, egészséges folyamatoknak, amely a Közalapítvány valóságos célja. Munkatársaimmal az elmúlt évtizedet mégis úgy értékeljük, hogy örülünk minden megvalósult, sikeres programnak, kiadványnak, eseménynek, rendezvénynek, az Ifjúsági Díjnak, mert mindezekben a mi munkánk is benne van.

* * *

Megkérdeztünk – a huszonhatból – két alapító tagot, akik a mai napig részt vesznek a bizottságok és a kuratórium munkájában:

Molnár Andrásné, a Szlovák Országos Önkormányzat tagja és delegáltja a Közalapítvány kuratóriumába, Pilisszentkereszten él.

Ha, így tíz év távlatából visszagondolok a kezdetekre, el kell mondanom, hogy több minden változott, ami a pályázatokat érinti. Eleinte nem érkezett be ennyi pályázat, hiszen a pályázást is tanulni kellett. Molnár Márton igazgatóval jártuk a vidéket és szakmai előadásokat tartottunk arról, hogyan kell jól pályázni. Én itt a Pilisben – ahol tizenhárom szlovák lakta község található – és Békéscsabán is jártam vele. Ezek a képzések igen fontosak voltak, de ma is azok lennének. Azt tapasztalom ugyanis, hogy egyre több a felületes és sok a hibás pályázat. Nem olvasák el figyelmesen a kiírásokat. Nem is tudom, mi lehet az oka, hiszen a pályázati feltételek nem túl szigo-

rúak. Talán egy újabb nemzedék pályázik. Nekik is jól jöhetnének a tájékoztatók... Több bizottságban is dolgozom. Elsősorban az anyanyelvű kulturális rendezvényeket, a hitéleti programokat tartom nagyon fontosnak, de most a szakemberképzési, az ifjúsági- valamint az ösztöndíjak odaftélésére kiírt pályázatok elbírálásából is részt vállaltam. Összeszámoltam: tavaly hatvanégy napot ültem Budapesten a kuratóriumban.

A helyi közösségek számára a rendezvény nem csupán a hagyományok továbbélését, a kultúra, a nyelv ápolását jelenti, hanem összetartó erő is és ez nagyon fontos! Most ünnepeltük a mi Pávákörünk negyven éves jubileumát. Nagyon örültünk, hogy Heizer Antal, a kuratórium és a Hivatal elnöke is részt vett, támogatta rendezvényünket, amely igen vidámra s tartalmasra sikerült.

Klinger Lőrincné, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata által delegált kurátor, szintén alapító tag, Tarjánban él.

A pályázatok elbírálásakor mindig arra gondolok, hogy egy közösség munkája áll a készülő rendezvény mögött. A pályázat abban kell, hogy segítsen, hogy megvalósuljanak, a kulturális programok, a gyerekek

honismereti és olvasó tábora, az ifjúsági programok. Szükség van ezeknek a táboroknak az összetartó erejére, kell, hogy az ország különböző részein élő gyerekek és fiatalok megismerjék egymást, a másik szokásait, kultúráját, hiszen övék a jövő. Ők fogják a mi munkánkat tovább folytatni. Közöttük vannak majdani kisebbségi politikusaink is! Ha ezek a táborok sikeresek, akkor a résztvevőknek már lesznek barátaik, társaik más vidékekről is. Már ennyiből is kiderül, hogy mely pályázatot tartom fontosnak. Elsősorban a regionális vagy országos rendezvényeket és az ifjúsági programokat.

A magyarországi német közösségek igen szorgalmas pályázók. Sok pályázatot adnak be, amelyek közül mintegy tíz százalék a formai vagy tartalmi hibás. Szinte várják a kiírást, ugrásra készen. A kurátortársaim, mondják is néha: Na, Teri, dolgozhatsz! Én örülök ennek, mert azt jelzi a számomra, hogy aktívak a hazai német közösségek. Segítenek is a többiek, ha kell. Tarjánból járok Budapestre a bizottsági és a kuratóriumi ülésekre. Amióta nyugdíjba mentem, kicsit több az időm, (Klinger Lőrincné a tarjáni Győry Sándor Általános Iskola igazgatója volt. – A szerk.) Na, nem sokkal, mert a mai napig is szervezek és vezetek olvasó- meg színtáborokat.

Mayer Éva

Kovács Kálmán miniszter (IHM) aláírta a szerződéseket a nemzeti kisebbségek heti- és havilapjainak kiadóival, főszerkesztőivel. A hetilapok három millió forintot kaptak szerkesztőségi gépeik és honlapjuk korszerűsítésére. A felső képen: Jova Éva, a Foiaia Romaneasca főszerkesztője és Kovács Kálmán aláírják a szerződést. Bajtai László felvételei

